

2 ЧОРНИЙ ХІД В УКРАЇНУ
Як росіяни розхитують наше суспільство через підлітків і що робити батькам

5 ДОПОМАГАЄ ТВОРЧИСТЬ І ПРИРОДА
Як за два роки на Волині змінилося життя багатодітної родини медиків із Донеччини

6 ІНВАЛІДНІСТЬ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ
Вісім кроків для отримання статусу цивільними

7 ПЕНСІОНЕРИ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІ ЗА КОРДОНОМ:
з якими проблемами стикаються та як їх розв'язати

8 КНИЖКИ, ЩО РЯТУЮТЬ

СХІД NOW

№5 (23)
березень
2024

БЕРЕГУНЯ
МАРИУПОЛЬСЬКА
АСОЦІАЦІЯ ЖІНОК

Federal Foreign Office

БЕЗОПЛАТНО

РЕДАКЦІЙНЕ

КРОК ЗА КРОКОМ

Це число верстається після двох ночей нещадної атаки ворога на критичну інфраструктуру країни. Дві ночі не спали розкидані по українських містах-мішенях працівники і працівниці «Схід NOW», від яких залежить вихід і друк газети. Зранку маємо проблеми зі світлом, інтернетом і менталкою – накриває кількість жертв, палаючий Дніпро-ГЕС, відповідальність за рідних, лякає наступна ніч і звуження горизонту планування вже навіть не до доби, а до кількох годин максимум.

Але руки роблять звичну роботу, мозок зосереджується на поточних завданнях, електронна пошта повільно налагоджує обмін макетами. Справа йде – крок за кроком, сходинка за сходинкою. І кожний зроблений крок заземляє, повертає контроль над ситуацією чи бодай його ілюзію. Дихати стає легше, спина випростовується, от ми вже і сміємося у своєму редакційному чатику... Ми впоралися!

Крок за кроком – це як медитація. Як наче сидиш на березі річки, кидаєш у воду камінчики, здіймаєш хвилячки і тишишся, коли вони лоскотують тобі ноги. Раз камінчик, два камінчик, три – а от тепер можна з них щось побудувати. Тоді помічаєш людей, які зайняті тим самим. На фронті, у волонтерських центрах, на підприємствах – всі вони старанно кидають свої камінці туди, де має з часом з'явитися твердий ґрунт.

А далі треба зробити ще крок – і з'явиться дорога.... Від ворога не залишиться каменю на камені, і ми із задоволення розповімо про це на шпальтах «Схід NOW». А поки чекаємо ваших відгуків та пропозицій щодо змісту і тем публікацій на редакційну пошту eastnowred@gmail.com або через сайт shidnow.com.ua.

Разом ми зможемо більше!

Фото: Ірина ГОРБАСЬОВА

ІСТОРИЧНЕ

ЗНОВУ ПРО СПАДЩИНУ

Які ще традиції Донеччини стали культурним надбанням

Минулого числа ми писали про чотири традиції Донеччини, які офіційно ввійшли до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини. І залишилося ще аж 14 елементів із регіонального переліку. То хочемо бодай коротко про них розповісти.

Як вже згадувалося, лідером з поповнення нематеріальної культурної спадщини є Волноваська громада. А за змістом перше місце посідають весільні традиції. Їх аж 5 з 18-ти – майже третина.

ВЕСІЛЬНІ ТРАДИЦІЇ

Зокрема елемент «Традиційне весілля» поєднує весільну обрядовість української спільноти Волноваського району, яка сформувалася з переселенців з Черкащини, Полтавщини, Слобожанщини, Чернігівщини тощо. Йдеться про обряди сватання, вбирання та викуп молоді, частування гостей, обдарування молодих тощо.

Елемент «Виготовлення весільного воскового віночка в сільській місцевості Волноваського району» записала 2012

року в Малинівці етнографка Ірина Крюченко від майстрині Анастасії Хоцької 1933 року народження. Традиція вдягати на весілля обруч з вощених квітів була поширена з кінця XIX століття до кінця 80-х років XX століття. Виготовлення такого вінка тривало не менше тижня.

Весільна традиція села Новомайорського полягає у звичаї на третій день весілля «забивати чоп», тобто закінчувати одруження останнього сина забиттям в землю дерев'яного кола, навколо якого влаштовується потіха з розіграшами та змаганнями.

Окремою згадки заслуговує весільна кухня. Тут маємо традицію випікання весільного короваю у Хлібодарівці. Обрядовий хліб, який символізує

благословення громадою нової родини, пекли вшановані та щасливі у шлюбні жінки – коровайниці. Під час обряду викладання хреста з тіста коровайниці кла-

Коровай

ли на низ чавунної сковорідки копійки та зерно. А спечений коровай прикрашали вінком із барвінку та калиною. ▶

Закінчення на стор. 3

НОВИННЕ

В УКРАЇНІ ЗАПРАЦЮЄ ФОНД КОМПЕНСАЦІЙ ЗБИТКІВ ВІД АГРЕСІЇ РФ

Українці, які постраждали від війни, зможуть отримати компенсацію за міжнародним механізмом, створеним у Гаазі. За реєструвати заявку у фонді компенсацій можна буде вже у квітні. Однак, за словами заступниці міністра юстиції України Ірини Мудрої, виплати українці отримають щонайменше через рік.

Категорії постраждалих і категорії шкоди вже затверджені радою реєстру, і мають бути сертифіковані конференцією сторін, що буде зроблено теж у квітні.

Після цього створять компенсаційну комісію за міжнародною багатосторонньою угодою, яка має бути обговорена, підписана, укладена і ратифікована країнами.

«Далі створять органи управління, джерела покриття, – додає Мудра. – Тобто це щонайменше рік, оскільки відповідні норми міжнародного права мають бути витримані. Тому сказати, що можна буде отримати компенсації завтра, на жаль, ми не можемо, але ми над цим працюємо, щоб люди зрештою мали куди звернутися для отримання компенсації за шкоду».

Разом з цим український уряд сподівається заповнити фонд коштом державних російських активів, заморожених на Заході.

ПІДПРИЄМЦІ З ПРИФРОНТОВИХ ТЕРИТОРІЙ МОЖУТЬ ОТРИМАТИ ГРАНТ НА РОЗВИТОК БІЗНЕСУ

Підприємства, які залишаються працювати на територіях, близьких до фронту, отримають грантову допомогу від Forbes Ukraine та PIN-UP. Грантовий фонд становить 5 млн грн.

До грантової програми запрошуються підприємства, що за підсумками 2023 року мають середньорічну кількість працівників не більше 10 осіб та виторг до 80 млн грн. Це можуть бути фізичні або юридичні особи-підприємці, які зареєстровані не пізніше 1 липня 2023 року, подали фінансову звітність за 2023 рік та не мають прострочених понад 30 днів податкових зобов'язань перед державним та місцевим бюджетом, зобов'язань з виплати заробітної плати співробітникам, зобов'язань перед постачальниками та клієнтами.

Зокрема кошти можуть отримати мікро- та малі підприємства, які працюють у Донецькій, Луганській та інших прифронтових областях.

Проект складатиметься з кількох етапів і триватиме до 26 червня. 15 переможців отримають кошти на розвиток бізнесу в розмірі від 200 тисяч до 500 тисяч грн.

Учасники, які відповідають всім умовам, мають заповнити анкету та подати заявку за посиланням smallbusinessgrants.forbes.ua до 5 травня 2024 року.

Перевірка та обробка заявок триватиме до 10 травня, визначення 30 фіналістів – до 19 травня. До 10 червня проходять 15-хвилинні онлайн-співбесіди з кандидатами, і вже до 24 червня журі визначиться з переможцями проекту.

ВАЖЛИВЕ

БУЛІНГ ТА ЙОГО ІНТЕРНЕТ-СУТНОСТІ

В Україні розпочалося активне створення нової мережі телеграм-каналів для підлітків «Сущність...». Там, де три крапки – вставляйте назву будь-якого українського міста. Спочатку ці канали охоплювали лише великі міста, але останнім часом стали з'являтися і «Сущности» невеличких містечок.

Усі вони працюють за однаковою схемою. Учасники групи надсилають адміністратору фото людини, яка їм подобається чи не подобається, і розповідають про своє ставлення до неї. Часто обговорення перетворюється на справжнє цькування дітей – в коментарях лунають заклики вбити, побити, осоромити, плюнути в обличчя, образи сексуального характеру.

ЧОРНИЙ ХІД В УКРАЇНУ

Як росіяни розхитують наше суспільство через підлітків і що робити батькам

У лютому 2022 року до України повернувся російський «Синій кит» (перші згадки датуються 2017 роком), у лютому 2023-го з'явився рух «ЧВК Редан», у лютому 2024-го – «Сущність».

– Такі групи насправді найчастіше виникають у лютому-березні, бо не тільки у дітей, а й у дорослих в цей період психіка виснажена. Росіяни ж і війну не випадково саме у лютому розпочали, адже це найдепресивніший місяць року. От чому російська пропаганда кожного лютого запускає атаку по підлітках, – каже психологиня. – У підлітків дуже низьке критичне мислення. Вони оперують категоріями «чорне – біле», тому маніпулювати свідомістю підлітка набагато легше. Тож росіяни методично їх атакують. А через підлітків – і все суспільство, намагаючись його розхитати.

Усі ці групи спочатку з'являлися як звичайні пабліки у соцмережах. І підлітки сприймали їх просто як новий простір для спілкування. Це була одна з причин їхньої популярності. У «Синьому киті», наприклад, не одразу з'явилися заклики до самогубства – діти просто розважалися, виконуючи якісь прості та цікаві для них завдання. А підліткам дуже важливо бути залученими до якоїсь конкретної дії, бажано – екстравагантної, революційної.

Субкультура, яка пішла від аніме-війни («ЧВК Редан»), хтось розумний використав для влаштування масових сутичок підлітків, стінка на стінку. Спочатку ця течія діяла лише в російських містах, а згодом розповсюдилася й на українські. Національна поліція минулого року призупинила ці дії, заблокувавши 30 каналів і груп. За висновками правоохоронців, «штучне поширення такої субкультури – це спроба російських пропагандистів провести чергову інформаційно-психологічну операцію та втягнути підлітків у протиправну діяльність». Тобто, поліція теж бачає саме російський слід у виникненні підліткових течій.

Ми проаналізували найбільші підліткові групи, які існують на сьогодні – «Сущність Львова», «Сущність Одессы», «Сущність Дніпра». Всі вони ведуться російською мовою, навіть у Львові, і наповнені російським контентом – серед іншого там обговорюють російські музичні групи та фільми. Що важливо: періодично адміністратори викидають провокативні пости з намаганням проігнорувати політичні нарративи (наприклад, що президент України заробляє на війні. І вже в коментарях несуться натяки на те, що він – новий Гітлер).

– На жаль, росіяни дуже підковані у маніпуляціях з людською свідомістю – адже довго ламали психіку своєму населенню і мали в цьому успіх, – пояснює Ольга Голубицька. – Вони весь час нас атакують своїми ІПСО. Доросле населення більш-менш витримає цей натиск. А от підлітки – це для них такий чорний хід в нашу країну, який зовсім не зачинений. Це таке вразливе середовище, через яке можна ввійти та робити, що хочеш.

Психологиня зазначає, що, створюючи для підлітків ілюзію значущості, росіяни скеровують їхню енергію у вигідних для себе напрямках. От чому маємо випадки, коли підлітків ловлять на тому, що вони здають ворогу координати військових об'єктів.

ЧОМУ АГРЕСИВНІ ГРУПИ ПОПУЛЯРНІ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

Ольга Голубицька каже, що поведінку підлітка формує насправді його фізіологія.

– У підлітковому віці у дітей змінюється гормональний фон, структура способу мислення, а система, яка відповідає за регуляцію емоцій, ще не сформована. Тож і без того немає керування емоціями, а тут ще й гормональні викиди додаються. Тому й ризик суїцидів найвищий у підлітків, бо вони живуть крайнощами – або все добре, або все погано. Їм дуже важливо боротися проти всього світу, це їхня така світоглядна задача. Іноді все це переживається через булінг.

Більшість свого часу сучасні підлітки проводять в інтернеті, і це найзакритіший простір їхнього життя, який батькам важко контролювати. Батьки багато чого не дозволяють, інтернет дозволяє все. Розв'язуючи свої підліткові проблеми через онлайн-спілкування, дитина може опинитися у середовищі, де вирує насильство і застосовується право сильного. Де вона ніяк не застрахована від того, щоб стати або жертвою, або агресором.

Але так було і раніше. Просто дещо інакше проявлялося, – пояснює психологиня.

Провідний мотив у підлітків – конкуренція у своєму середовищі, самоствердження, тестування влади. Це такі поняття, які раніше не були їм доступні, й вони хочуть спробувати, відчути, що це таке. Тому інколи ми бачимо у соцмережах жорстокі сцени побиття, записані на відео. Дітям потрібно не просто зробити щось, що продемонструє їхню «владу над світом», а ще і показати світові свою силу і міць. Світ має їх помітити.

Тож попри постійне прагнення відірватися від дорослих, підлітки стають дуже залежними від соціуму, від його реакції на себе.

– Такий викривлений спосіб самоствердження часто відбувається через поганий контакт із батьками. Коли батьки не сприймають бунту або його забороняють, або знецінюють (коли, наприклад, на бажання дитини пофарбувати волосся у синій колір батьки реагують висміюванням) – підлітки можуть робити назло через те, що «мене тут не розуміють».

А от коли батьки не підтримують різні форми протесту своєї дитини, але й не забороняють, дозволяють цьому процесу підліткового бунту відбуватися, так би мовити, контрольовано – підлітки, як правило, безпечно проходять цей складний період.

– Якщо дитина

має контакт із батьками, то коли вона стикається з агресивними зовнішніми системами, у неї вистачає свідомості підійти і сказати: «Знаєте, здається, я вляпалася». Такі діти можуть попросити допомоги, знайти містечок до батьків. А от коли у сім'ї довіри немає, то треба шукати іншого, хто в тебе вірить. Потреба в такій людині висока, – каже психологиня.

На жаль, такої довіри підлітків часто заслуговують не найкращі люди.

Тож, Ольга Голубицька радить батькам постійно перевіряти, чи зберігається у них контакт із дитиною. Однієї прогулянки раз на три місяці абсолютно недостатньо для підтримки стосунків. А вже зміни в підлітковому організмі відбуваються так швидко, що за три місяці можна взагалі не впізнати свою дитину.

– Варто розповідати дитині історії про себе у підлітковому віці, показувати свої фотографії. Підліткам дуже важливо знати, що батьки мали схожий досвід, колись переживали такі самі відчуття. Чесна розмова потрібна. Чесність – це найбільше, що цінують діти у підлітковий період. Лише довіра допоможе дорослим навчити підлітка перетравлювати власні емоції й контролювати свою поведінку. У підсумку, це має допомогти уберегти дитину від зайвого болю та небезпеки. **СН**

Ганна САВЧЕНКО

Ольга Голубицька, психологиня, психотерапевтка, арттерапевтка, спеціалістка міжнародної благодійної організації SOS Children`s Villages:

– На жаль, ми не знаємо достеменно, як наші діти проживають цю війну, всю ту агресію, яка на нас летить, як довго вони накопичують у собі певні реакції, як саме їх потім виплескують. Підлітки дуже схильні до різких речей і мають потребу спрямовувати свій негатив на того, хто підходить на роль винного. Вони сприймають таку людину як об'єкт, як каналізацію, куди можна злити свій гнів.

Чи може булінг в інтернеті перерости для дитини у фізичну небезпеку, яка буде нести загрозу життю? Звісно, слова – не завжди дії. Часто в моїй роботі підлітки говорять, що писали погані речі, але не хотіли, не збиралися їх виконувати. Проте інколи це дійсно реальна загроза. У будь-якому випадку погрози – це дуже небезпечне вторгнення в особистий простір дитини, і без того вразливої.

БУЛІНГ (від англ. bullying – залякування, цькування, задирання) – довготривале відторгнення дитини її соціальним оточенням, різновид фізичного чи психологічного насильства з боку групи, яке відбувається з певною метою (наприклад, бажання заслужити авторитет у бажаних осіб). За даними ЮНІСЕФ, з булінгом стикалися 67% підлітків в Україні у віці 11-17 років.

Всі ці пости адміністратор групи розміщує безоплатно. А от якщо підліток, до якого застосовується булінг, або його батьки звертаються з проханням видалити фото, адміністратор просить за це гроші. Суми різні, від 400 до 1000 гривень, в залежності, як правило, від розміру населеного пункту (у великих містах дорожче).

Також адміністратори «Сущностей» заробляють на тому, що за 200-300 гривень погоджуються назвати ім'я замовника булінгу.

ЕФЕКТ МАТРЬОШКИ

Ми звернулися з запитом до Національної поліції, де нам повідомили, що в Донецькій області звернень від батьків підлітків із скаргами на інтернет-булінг не було. Мабуть, тому, що у прифронтових регіонах люди більше сконцентровані на питаннях виживання і порятунку. А от на території решти України вже зафіксовано близько 100 звернень зі скаргами на знущання з дитини в інтернеті.

На жаль, в поліції не можуть вийти на власників або адміністраторів злочинних телеграм-каналів, бо працюють вони абсолютно анонімно. Будь-які спроби правоохоронних органів заблокувати роботу окремих груп приводять лише до того, що створюються нові й нові. Останнім часом адміністратори мережі задалегідь підстраховуються, створюючи групи-клони – наприклад, «Сущність Дніпра резерв» або «Сущність Одессы резерв». Справжні матрешки, які розмножуються діленням за загрози знищення.

РОСІЙСЬКИЙ СЛІД

Психологиня Ольга Голубицька спостерігає за підлітковими рухами, групами та течіями з 2016 року. Каже, що важко не помітити певну циклічність, з якою такі рухи з'являються.

ІСТОРИЧНЕ

Закінчення. Початок на стор. 1

Цікавими є й традиції святкової випічки греків Приазов'я – зокрема, приготування солодкого хлібу Бурма хатлама у греків Мангуша. Тоненькі коржі, змащені маслом, пересипані цукром і родзинками, печуть не лише на весілля, а на будь-яке значуще свято. Рецепт приготування та особливості подачі страви греки-переселенці привезли з собою у 1780-х роках з кримських сіл Мангуп, Гурзуф, Ялта, Кизил-Таш, Маджарь та зберегли до сьогодні.

За нагоди варто згадати також обрядовий хліб псалтир, який греки випікають у передпасхальну неділю у великих печах. Опару роблять з хмельових дріжджів, а складають псалтирі особливим чином – зі шматка тіста скручується джгут, потім робляться надрізи із зовнішньої сторони і згортається так, щоб зовні було чотири півмісяці, а в середині утворився хрест.

ЕГОРІВСЬКА ВЕСНЯНКА ТОЩО

Веснянки дуже рідкісні пісні дохристиянського періоду, які з часом пішли у забуття. Егорівська веснянка для нашого краю – немов промінець надії на відтворення правдивої історії щодо нематеріальної культурної спадщини Донеччини, – каже етнографка Ірина Крюченко, якій пощастило записати веснянку «Веснянонька паняночка» в селі Егорівці Волноваського району.

А от у Лимані надбанням культурної спадщини стала пісня «Чорна стежечка», яка народилася на вечорницях у селищі Лозовому ще наприкінці 1890-х років. З 1952 року ця пісня в різні часи виконувалась в сільському клубі місцевим фольклорним ансамблем, що

ЗНОВУ ПРО СПАДЩИНУ

згодом перетворився на колектив «Сива зозуленька», який 2010 року отримав звання «народний».

ВАРЕННЯ З СОСНОВИХ ШИШОК

Також з Лиманського району прийшла технологія приготування варення, яку застосовують у селищі Ярова та Святогірську. Смола шишок у поєднанні з цукром при термічній обробці набуває лікарських властивостей. Молоді шишки збирають до 15 травня, коли вони розміром не більше 1,5 см. М'якоть розрізають навпіл та засипають цукром у співвідношенні 1:1,5. Три дні треба настоювати – за цей час з'являється рідина, в якій і варять шишки,

не більше 10 хвилин на сильному вогні.

БОГОЯВЛЕНСЬКІ ГАЛУШКИ

Галушки – традиційна страва у селі Богоявленці Мар'їнського району. Мешканців села навіть називали «галушниками», що пов'язано з історією та традиціями. Зі слів богоявленців, першими поселенцями в їхньому селі були вихідці з Полтавщини. У 1830-1860 роках вони переселилися на ці землі, почали будувати хати і – готувати галушки.

КОЗАЦЬКИЙ БОРЩ ІЗ КРОПИВОЮ

Цю страву споконвіку готували у Стародубівці Маріупольського району. Село цікаве тим, що тут знайшли

повернулись на землі своїх пращурів.

Рецепт весняного борщу з кропивою (варять до 11 липня, бо потім кропива втрачає свої цілющі властивості) – нескладний. М'ясо птиці шматують, обсмажують у власному жиру, кладуть в казан, заливають холодною водою і варять бульйон. До нього додають велику цибулину, пізніше картоплю шматочками й одну цілу – на «затовчку». На жиру, що залишився після жарки м'яса, смажать цибулю, моркву та додають сік томатів до смаку. Ріжуть дрібно кропиву й кладуть в борщ, як звариться картопля. Варять 5-7 хвилин. Товчуть картоплину, солять,

МАЛОЯНИСОЛЬСЬКА ГОВІРКА РУМЕЙСЬКОЇ МОВИ

І знову повертаємося до спадщини греків Приазов'я. 1780 року греки-християни з Криму заснували тут села Малоянисоль та Чердакли (зараз – Кременівка). Розмовляли румейською мовою, основою якої є давньогрецька. Дослідниками виділено шість говірок (діалектів) румейської мови. Малоянисольська говірка (Хархлотку глоса), як і вся румейська мова, не має власного алфавіту. Вже понад 50 років румейські літератори користуються на письмі кирилицею. Лише кілька років (у 1940-х) книги та газети друкувалися за допомоги грецького алфавіту, але нині він не має вжитку, бо незрозумілий для більшості греків. Носії румейської мови переважно мають вік 60-80 років, тож її історія наближає кінця.

ШУБІН

Шубін

Козацький борщ із кропивою

"Весілля" - село Миколаївка Донецька обл. Фото з сімейного архіву Курської Г.Д. 1930р.

Веснянонька - паняночка

1. Вес - ня - нонь - ка пів - ня - но - оч - ка,
хтось по то - о - бі ходить) 2. Хтось по то - бі хо - де,
що Ва - сич - ка та Ма - ні - ч - ку, за ру че - нь - ку во(де)

1. Веснянонька паняночка,
Хтось по тобі ходь...
2. Хтось по тобі ходь,
Що Васічка та Манічку,
За рученьку воль...
3. За рученьку воде,
Нехай воде-нехай воде,
Бо він її люб...
4. Бо він її любе,
Бо він її молодую,
Сватати не буд...

5. Сватати не буде,
Підпалили куш соломи,
Не горить палай...
6. Не горить палає,
Біжи-біжи та Васічка,
Манічка вмирай...
7. Манічка вмирає,
Весна красна в ліс пішла,
Чи за круті гор...

8. Чи за круті гори,
Чи та дівка заміж вийшла,
Що чорні бров...
9. Що чорні брови,
Брови мої колісові,
Пропала я з вам...
10. Пропала я з вами,
Незя вийти на й улицю,
Ще й за ворогам...
11. Ще й за ворогами,
Всі вороги спать полягали,
А я й не лягал...
12. А я й не лягала,
Ой, як схочу, перескочу,
Піду й погуляй...
13. Піду й погуляю,
Ой, гуляла я, гуляла,
Й мати не спинял...
14. Мати не спиняла,
Тільки мене зупинила,
Малая й дитина...

Богоявленські галушки

притулок запорожці та їхні нащадки, які після розгрому Січі царським військом спочатку вимушені були втікати за Дунай, а потім

додають нарізані варені яйця (3-4 штуки), добрячу ложку густої домашньої сметани та засмажку.

ПЛЕТІННЯ КИЛИМІВ

У селах Катеринівка та Антонівка Покровського району досі зберігається традиція плетіння килимів, якими вистилають підлогу та лавиці. Як раніше господині плели їх із залишків старих речей, перев'язуючи смужки між собою, так і зараз килимки плетуться з обрізків різних тканин.

Легенди про Шубіна – духа гірничих копалень – з'явилися на початку ХХ століття там, де розпочалася кустарна розробка кам'яного вугілля (територія сучасної Покровської громади – Родинське, Шевченко, Гришине). Важкі умови праці, слабка механізація та трагічні випадки під час виробництва спричинили формування особливого шахтарського фольклору. Одним із його героїв став персонаж Шубін. Серед шахтарів Донеччини побутує безліч легенд про його появу. Найпоширенішою є історія про шахтаря на прізвище Шубін, який працював випаловачем газу і загинув під обвалом. Попри звичай обов'язково виносити нагору тіло шахтаря, аби поховати по-людськи, господарі шахти порахували, що відкопувати Шубіна буде дорого, і вмовили його родину натомість взяти гроші. З того часу і чують шахтарі, як гримить у забої камінням Шубін, попереджаючи про загрози. **СН**

Анастасія ХАРІНА

НАДИХАЮЧЕ

Подружжя Надія та Геннадій Устинови – відомі бахмутські волонтери. З 2014 року вони стояли в авангарді патріотичного руху громадської організації «Бахмут Український». Віддаючи час та сили допомозі людям із окупованої Горлівки, Дебальцевого чи Луганська, які рятувалися від війни в Бахмуті, Устинови й подумати не могли, що гіркий хліб переселенства доведеться скуштувати і їм. З великої трикімнатної квартири у центрі Бахмута, де вирости їхні двоє дітей, Надія та Геннадій були змушені переїхати до гуртожитку у Чигирині на Черкащині. Але й там сидіти, склавши руки, вони не стали. Бо можна втратити домівок і навіть рідне місто, але волонтерські навички залишаються з тобою назавжди.

БОРЦІ – В ШПИТАЛЬ, КОБЗОНА – ГЕТЬ!

Пан Геннадій – яскравий приклад начебто «несправжнього» українця, яких зазвичай люблять висміювати «чистокровні» псевдопатріоти. Він – етнічний росіянин, народився далеко за Уралом. До України потрапив вже дорослим, тому коли з 2014 року почав принципово писати та говорити українською, це не одразу виходило ідеально. Але відмінне почуття гумору, яке чоловік не втрачає навіть у найважчих ситуаціях, завжди рятує від образ за сварок.

Тим більше, що своїм пан Геннадій завжди почувався виключно у колі однодумців, які підтримували Майдан та з перших місяців російської агресії долучилися до волонтерства. Разом із друзями він будував захисні споруди навколо Бахмута, розвантажував та розвозив гуманітарну допомогу для переселенців та військових, брав участь у всіх патріотичних акціях та заходах, яких за вісім років в Бахмуті було сотні. «Золотими» руками чоловіка, який є вправним будівельником, облаштований не один десяток солдатських бліндажів, блокпостів та імпровізованих бань чи пралень на лінії фронту.

ВОЛОНТЕРСТВО – ЦЕ НАЗАВЖДИ

Саме пан Геннадій першим написав заяву до міськвиконкому, вимагаючи скасувати статус Почесного громадянина міста для одіозного Андрія Ключова та співака, який дуже радів бурятам – Йосипа Кобзона. Тоді під тиском громадськості вдалося затвердити алгоритм позбавлення такого звання, але виключити Ключова та Кобзона з почесних громадян бахмутська влада спромоглася вже після повномасштабного вторгнення.

– Вони казали, що літні люди, пенсіонери, не зрозуміють такого рішення. А я хотів зламати цей стереотип. Бо сам вже пенсіонер, але проти того, щоб почесні звання мали ті, хто своїми діями привів сюди чи підтримував росію, – пояснював пан Геннадій.

Пані Надія, навпаки – корінна бахмутянка. Жінка добре розмовляє українською:

Дебальцевого, коли поранені лежали не тільки в палатах, а заповнили весь лікарняний двір, ланцюг волонтерського харчування працював як годинник.

Коли потреба у такій допомозі відпала, пані Надія продовжувала долучатися до інших заходів та подій, які вирували у прифронтовому місті. Зокрема працювала на волонтерському складі та стала однією з тих, хто збирав, систематизував та розповсюджував інформацію про земляків, які загинули, захищаючи Україну.

ВІДЧИНЯЮТЬ ТИМ, ХТО СТУКАЄ... ГУРТОМ

В лютому 2022-го пані Надія поїхала до Чигирину, де її прийняла родина брата. Пан Геннадій певний час лишався в Бахмуті, а коли виїхав і він, подружжя вирішило жити у гуртожитку, бо в однокімнатній квартирі двом сім'ям було затісно.

– Про гуртожиток Чигиринського економіко-правового фахового коледжу Уманського національного університету садівництва я знала, бо вже поселяла туди своїх родичів. Тож, просто прийшла до коменданта, вибрала кімнату й ми переїхали, – розповідає жінка. – Уклали договір на рік, який подовжуємо щороку. Першу зиму всі разом плели тут маскувальні сітки – скільки б років не пройшло, а руки пам'ятають...

Гуртожиток давно не бачив ремонту, тому умови були, м'яко кажучи, не дуже. Душ один на першому поверсі – чистенький, завдяки прибиральницям, але... В кімнатах

ліжка на провислих сітках, тумбочки й шафи теж багато бачили... Звісно, каже пані Надія, вони й цьому були раді: аби не чути вибухів... Також не давали падати духом місцеві, які радо прийняли переселенців: вони були привітні й з відкритими серцями, тож допомагали усім, чим могли.

– З часом до міста стали приїжджати різні благодійні фонди, волонтери з гуманітарною допомогою. І щоб нас «побачили», ми – ВПО, що тут знайшли прихисток – згуртувалися, обрали старосту та стали «місцем компактного проживання». Торік в зимовий період жити було дуже дорого, бо опалення надавав приватний власник. Цього-річ – зовсім інша ситуація: ми маємо свої котли та дрова, то й платіжки стали набагато скромнішими. Все завдяки зверненню наших активістів щодо того, щоб місцева влада знайшла можливість надати субвенцію.

А у кімнатах гуртожитку тепер – нові ліжка, шафи, стільці та столи, на спільних кухнях – кухонні меблі, умивальники, водонагрівачі, пралки, електричні плити та холодильники. Відремонтовані санітарні кімнати та підвальний поверх, де облаштували комфортне тепле укриття. Покращення умов проживання стало результатом співпраці активних переселенців, керівництва коледжу та працівників гуртожитку з Черкаською обласною організацією Товариства Червоного Хреста України, Canadian Red Cross та організацією Sebastopol Word Friends.

МАЙЖЕ ДІМ

– А ще переселенці отримали можливість офіційно працевлаштуватися в нових котельнях. Звісно, Геннадій Павлович відгукнувся – у перших рядах, – з усмішкою каже пані Надія. – Трудиться, щоб нам усім було тепло. Майже, як вдома. Нам дуже тепло й від відчуття спільноти, єдності та турботи.

Зараз подружжя живе більш комфортно – в однокімнатній квартирці в малосімейному крилі цього гуртожитку.

– Тепер у нас все тільки «наше»: кухня, душ, туалет, кімната, балкон, – каже жінка, так багато вкладаючи в це просте слово «наше». – Жити тут можна стільки, скільки буде потрібно. Але всі ми платимо за воду, світло, опалення та ліжкомісця.

Директор технікуму готовий прийняти ще людей і тварин (тут дозволяють жити з пухнастими переселенцями). Каже, за бажанням можна ще одне крило під'єднати до опалення і оснастити – як ті кімнати, де вже живуть переселенці, які обрали бути активними та об'єднаними.

Устинови впевнені, що саме так і треба долати випробування: підтримуючи себе та один одного. Вони продовжують активно волонтерити у «Бахмуті Українському», а також чим можуть допомагають племіннику, який боронить країну в ЗСУ. **CN**

Елизавета ГОНЧАРОВА

НАДИХАЮЧЕ

Олександр за спеціалізацією – хірург та хірург-онколог. Мав перспективну роботу у Донецьку, з 2015 року працював у приватній клініці Покровська. Жила родина після виїзду з окупації у Кураховому, Людмила – фельдшер за фахом – влаштувалася медсестрою у місцевій школі.

ЇХАЛИ НА «ДЕКІЛЬКА МІСЯЦІВ»

У лютому 2022 року Людмила хотіла їхати з міста, щойно розпочався повномасштабний наступ росіян і стало зрозуміло, що обстріли Курахового будуть неминучими. Олександр попросив дружину трохи почекаати, бо за тиждень до вторгнення він поховав батька.

– Тоді, як і 2014 року, здавалося, що скоро все, можливо, й закінчиться. Але ми відразу обладнали кімнату, де можна було б ховатися від обстрілів, навчили дітей правилу двох стін. А за два тижні після 24 лютого чоловік повернувся з Покровська та повідомив, що треба все ж таки виїздити. Найважчим було залишити моїх батьків, які не хотіли їхати, та свекруху, яка після смерті чоловіка живе одна, – пригадує Людмила.

Родина з трьома дітьми (старший навчався у дев'ятому класі, а наймолодша тільки готувалася піти у перший) та двома песиками вирушила у дорогу. Людмила і Олександр тоді домовилися, що виїжджають лише на декілька місяців, тож взяли мінімум речей.

Так Порфіленки опинилися на Волині. Спочатку поїхали до Шацька, де жили давні друзі. Ще 2015 року вони переїхали туди з окупованої росіянами Макіївки, придбали будинок і облаштували життя.

– Ці друзі давно кликали нас у гості, але відвідати їх до вторгнення нам не давало завантаження на роботу, якісь справи, пандемія. І от довелося скористатися їхнім запрошенням, – каже Людмила.

Наразі родина Порфіленків орендує будиночок у селі Положевому, за сім кілометрів від Шацька. Людмилі вдалося вмовити батьків покинути прифронтове місто, рік тому вони також переїхали у волинське село.

НОВА РОБОТА ДЛЯ ХІРУРГА-ОНКОЛОГА

Подружжя виросло в місті, тож довелося з нуля вчитися вести сільське господарство.

– Певний час звалили до пічного опалення: вчилися топити піч та планувати родинний бюджет так, щоб мати змогу завчасно купити дрова. Неочікуваним виявилось, коли у квітні нас «атакували» комарі, мошкара – у цій болотистій лісовій місцевості їх набагато більше, ніж у донецькому степу.

Через місяць після переїзду Олександр влаштувався на роботу. Йому запропонували півставки за 30 кілометрів від Положевого – у Любомлі, та півставки – у лікарні Шацьку. Було складно добиратися на роботу, але до цьо-

Родина Олександра і Людмили Порфіленків опинилася на Волині у березні 2022 року. Наразі замість власної квартири Порфіленки мешкають в орендованому сільському будинку, рідний степ за вікнами змінили ліси та озера. Переселенцям із Курахового вдалося адаптуватися на селі, знайти роботу за смаком і полюбити місцеву природу. От тільки донецьких соняхів на Волині не вистачає...

ДОПОМАГАЄ ТВОРЧІСТЬ І ПРИРОДА

Як за два роки на Волині змінилося життя багатодітної родини медиків із Донеччини

го чоловік швидко звик. Згодом перейшов на ставку у лікарні Шацька, де і зараз працює хірургом-онкологом.

Наприкінці позаминулого року лікарня закупила сучасне медичне обладнання, яке дозволяє досвідченому хірургу виявляти пухлини, виразки, каміння в сечовому міхурі та інші патологічні зміни. Втім, Олександр каже, що на новому місці роботи йому довелося трохи змінити профіль і працювати більше з побутовими травмами.

– Випадків онкологічних захворювань тут набагато менше, ніж на Донеччині. Там я займався плановою хірургією, а тут більшість моїх пацієнтів – люди, які травмувалися під час роботи по господарству. Звертаються з порізами, рубаними ранами. Тож більше доводиться займатися загальною хірургією – зашивати та обробляти рани.

Олександр зізнається, що шукати роботу великому місті не планує, бо йому там незатишно.

– Мені пропонували роботу хірургом у лікарні Нововолинська, але я відмовився. Після тижня перебування у будь-якому великому місті мені стає некомфортно через зайвий галас і метушню. У селі ж спокійно та затишно, місцеві краєвиди заспокоюють та надихають.

родини був «приліт» і майстерня залишилася з понівеченими вікнами, як і кімната сина. Людмила плакала, та й облаштувала окремих куточок для творчості у волинському будиночку. Недарма ж привезла з собою деякі інструменти та матеріал для роботи.

Обличчя ляльок Людмила виготовляє з полімерної глини, тулуб – з вовни, яку збиває технікою «валяння», костюми шие з клаптиків тканини. Наразі майстриня створила серію ляльок у традиційних україн-

ЛЯЛЬКИ, ПРИКРАСИ ТА МРІЯ ПРО МАЙСТЕРНЮ

Людмила Порфіленко ще у Кураховому створювала під замовлення прикраси – сережки, брошки, шпильки, які прикрашала камінням. Також робила інтер'єрних ляльок. Фото своїх робіт публікувала у соцмережах, там її й знаходили покупці.

У курахівській квартирі в неї була невеличка майстерня. Минулоріч неподалік від будинку

ських костюмах – їх часто замовляють з-за кордону люди, які через війну виїхали з України.

– Знаю, що моїх ляльок українці дарують тим родинам, які їх прихистили.

Також Людмила займається у селі реставрацією прикрас. Нещодавно односельчанка звернулася стосовно ремонту гердану з бісеру, раніше – приносили на реставрацію старовинні буси. Необхідні інструменти для такої роботи у майстрині є.

Людмилі пропонували роботу медичної сестри, але вона відмовилася – і не лише через те, що найменша донька пішла у перший клас (навчання було дистанційним і дитині треба було допомагати). Жінка мріє оформити ФОП та виграти грант на відкриття й облаштування власної майстерні, де вона могла б розвивати свою справу.

ВОЛИНСЬКІ ЛІСИ ТА СУМ ЗА ДОНЕЦЬКИМИ СОНЯХАМИ

У червні минулого року подружжя поїхало до Курахового, щоб забрати речі з квартири, і ледь не потрапили під обстріл.

– Ми їхали через греблю, набої, які летіли у напрямку ТЕС, падали у річку і вода здіймалася вгору потужними фонтанами. Це було так нереально, як уві сні. І дуже страшно, – згадує Людмила.

Тож про повернення додому Порфіленки поки не думають. У вільний час мандрують західними регіонами, знайомляться з культурою та побутом – за два роки родина побувала у Луцьку, Львові, Тернополі...

Найбільше на Волині переселенцям подобаються місцеві ліси та свіже, чисте повітря.

– Ми п'ємо воду зі свердловини, вона прямо смачна, не така, як з-під крану. Прогулянки лісом заспокоюють та надихають, – із захопленням каже Людмила і зізнається, що сумує за донецькими соняхами. Адже знайти «сонячну квітку» на Волині складно, соняхів тут майже не вирощують. **СН**

Ірина ДІМІТРОВА

КОРИСНЕ

Здавалося б, інвалідність і є інвалідність, внаслідок бойових дій чи ні. Але різниця є. Вона полягає у значно ширшому спектрі пільг, каже юрист Маріупольської асоціації жінок «Берегиня» Андрій Рудковський.

– Статус особи з інвалідністю підпадає під дію одних нормативно-правових актів, а статус особи з інвалідністю внаслідок війни регулюється іншими. Тому відрізняються як порядок отримання статусу, так і пільги та виплати.

Статус людини з інвалідністю внаслідок війни дорівнює статусу, який дають військовим. Пільги таким людям гарантовані Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». До них входять право на безоплатне отримання ліків, позачергове протезування, безоплатне щорічне санаторно-курортне лікування, 100% знижка на комунальні послуги, 100% знижка на вартість палива для будинків без централізованого опалення, безоплатний проїзд у міському транспорті, безоплатний капітальний ремонт власних жилих будинків і квартир, щорічне медичне обстеження та диспансеризацію.

Законом передбачене й надання грошової допомоги особам з інвалідністю внаслідок війни. Таким людям пенсія або щомісячне довічне грошове утримання або державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищується на 30-50% залежно від групи інвалідності. Зокрема, на 2024 рік держава встановила суми від 8 499 грн III групи до 15 360 грн для I групи.

КРОК 1. Зверніться до сімейного лікаря

Оформлення статусу людини з інвалідністю внаслідок війни починається з отримання групи інвалідності. Первинний огляд має провести сімейний лікар або лікар за місцем проживання. Він вивчить вашу медичну документацію та дасть направлення на медико-соціальну експертну комісію (МСЕК).

КРОК 2. Пройдіть МСЕК

МСЕК – це комісія, яка визначає ступінь втрати працездатності та надає групу інвалідності. Зазначимо, що висновок МСЕК отримують тільки дорослі, діти проходять лікарсько-консультативну комісію (ЛКК).

До травня 2023 року медико-соціальна експертна комісія (МСЕК) при наданні статусу інвалідності у графі «причина захворювання» писала: «загальне захворювання», навіть коли людина отримала поранення під час обстрілів. Таким був наказ МОЗ. Маєте таку ж ситуацію? Зверніться до МСЕК для виправлення.

– Зараз МСЕК пише справжній характер шкоди здоров'ю, коли відомо про поранення. Тому якщо є довідка з записом: «загальне захворювання», то треба повторно звернутися до комісії. МСЕК вносить виправлення. Я бачив документи, де просто перекреслене «загальне захворювання» і написана коректна причина, – пояснює Дмитро Науменко, юрист ГО «МАРТ», на базі якої працює громадська приймальня Української Гельсінської спілки з прав людини в Чернівці.

На період дії воєнного стану МСЕК функціонує за принципом екстериторіальності, тобто

Фото: Тарас Грень

ІНВАЛІДНІСТЬ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

Вісім кроків для отримання статусу цивільними

пройти її можна в будь-якому регіоні, не лише за місцем юридичної прописки.

Після проходження МСЕК ви отримаєте на руки акт огляду, де буде зазначено групу інвалідності (I, II, III), відсоток втрати працездатності, причину інвалідності, термін дії групи інвалідності (може бути встановлено постійний або тимчасовий).

КРОК 3. Зверніться із заявою про поранення до правоохоронних органів

Правоохоронні органи мають прийняти вашу заяву про відкриття кримінального провадження стосовно факту отримання вами ушкодження здоров'я від боєприпасів.

У різних регіонах справи про поранення та смерті цивільних через війну розслідують різні органи: СБУ або поліція. Потрібно уточнити, хто

це робить у вашому регіоні.

КРОК 4. Отримайте витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань

Витяг з ЄРДР про відкриття кримінального провадження має бути сформований вашим слідчим не пізніше як за три місяці до отримання міжвідомчою комісією пакета документів (див. КРОК 7).

КРОК 5. Отримайте висновок судово-медичної експертизи

Цей етап найскладніший – можуть бути затримки і з призначенням судово-медичної експертизи (СМЕ), і з її проведенням. Через велику завантаженість слідчих та судмедекспертів термін проведення експертизи зазвичай займає 2-3 місяці.

Процедура така: СМЕ призначає правоохоронний орган, який розслідує справу (в одних регіонах це робить поліція, в інших –

Українці, які отримали травми та каліцтва під час обстрілів, потребують не лише своєчасного лікування. Попереду у них складний період оформлення групи інвалідності і доведення факту отримання цієї інвалідності саме внаслідок воєнних дій. Цей статус – гарантія державної підтримки, допомоги у реабілітації та адаптації до нового життя. Пропонуємо добірку коментарів юристів щодо порядку дій, необхідних документів та можливих перепонів на шляху отримання статусу людини з інвалідністю внаслідок війни.

СБУ). Слідчий подає клопотання на слідчого суддю, який виносить ухвалу про вилучення медичних документів у тих медзакладах, де лікувалася потерпіла людина. Коли судмедексперти отримують ці документи, вони встановлюють причину отримання поранення, ступінь тяжкості та можливий зв'язок поранення з війною, визначають, від якої саме зброї постраждала людина.

– Що робити, якщо слідчий не призначає СМЕ? У такому випадку варто звернутися до поліції з клопотанням про призначення СМЕ. Слідчий має відреагувати на нього впродовж 3-х днів. Якщо вас ігнорують, пишіть скаргу в прокуратуру або до суду, – радить Дмитро Науменко.

КРОК 6. Отримайте довідку про несудимість

Таку довідку можна зробити самостійно через «Дію» або ж взяти у сервісному центрі Міністерства внутрішніх справ України.

Якщо судимість все ж була, потрібно надати інформацію, за якими саме статтями Кримінального кодексу України вас засуджено, та про зняття або погашення судимості.

Андрій РУДКОВСЬКИЙ, юрист Маріупольської асоціації жінок «Берегиня»:

– Наразі проблем із оформленням такого статусу не має бути. Законодавчу базу оновлено, додано зміни до відповідних нормативно-правових документів, які раніше не відповідали ситуації та обмежували свою дію лише Луганською, Донецькою областями та статусом «АТО». Остання зміна відбулась 05.05.2023 року, нею було доповнено Порядок встановлення зв'язку інвалідності з пораненнями чи іншими ушкодженнями здоров'я, яким і регулюється порядок отримання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни. Що стосується затримки або відмови, то такі випадки були у нашій практиці, але вони поодинокі. Все залежало від стану готовності документів та часу на їх збір. Кожна ситуація індивідуальна та залежить від конкретного випадку.

Весь процес від початку збору документів до отримання статусу займає 4-7 місяців. Без сторонньої допомоги людина й сама може отримати і групу інвалідності, і статус особи з інвалідністю. Це реально. Але процес може бути непростим, тому рекомендую все ж таки звертатися по допомогу до громадських юристів.

КРОК 7. Відправте документи до Міністерства у справах ветеранів

До пакету документів, підсумуємо, мають входити:

- ♦ копія паспорта громадянина України;
- ♦ копія ідентифікаційного коду;
- ♦ копії первинної медичної облікової документації, форми яких затверджені МОЗ;
- ♦ висновок медичного експерта, що засвідчує факт отримання поранень чи інших ушкоджень здоров'я від боєприпасів;
- ♦ копія довідки МСЕК про групу і причину інвалідності або копія висновку ЛКК про встановлення особи віком до 18-ти років категорії «дитина з інвалідністю»;
- ♦ довідка про відсутність/нааявність судимості;
- ♦ витяг із Єдиного реєстру досудових розслідувань.

На кожній копії треба написати «згідно з оригіналом» та підписати. Нотаріально завірвати не потрібно.

Документи можна відправити рекомендованим листом (на адресу: пров. Музейний, 12, м. Київ, 01001), привезти особисто або передати через центри надання адміністративних послуг.

Документи розглядає і ухвалює рішення Міжвідомча комісія з питань встановлення факту отримання особами поранень чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних від вибухових речовин, боєприпасів і військового озброєння.

Комісія має розглянути документи впродовж 30-ти календарних днів. Однак по факту виходить і довше.

КРОК 8. Зверніться до органів соціального захисту

Аби стати на облік та отримувати соціальну допомогу та пільги від держави, людина із встановленим статусом інвалідності внаслідок війни має звернутися до Управління соціального захисту населення за місцем проживання. Там також видадуть посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни. **СН**

Олена СВІТЛА, Юлія САХНО

КУДИ ЗВЕРТАТИСЯ ДЛЯ КОНСУЛЬТАЦІЙ

- ✓ Міністерство у справах ветеранів України: електронна пошта dpi@mva.gov.ua
- ✓ Громадська приймальня Української Гельсінської спілки з прав людини: Telegram, Viber, WhatsApp за телефоном **+38 (063) 560 52 00** або електронна пошта mart.ngo@gmail.com
- ✓ Гаряча лінія правозахисної організації Fight For Right: **0 800 30 66 33**
- ✓ Гаряча лінія Центру безбар'єрності правової допомоги: **0 800 312 103.**

АКТУАЛЬНЕ

Пані Тетяна з Донецька до 2022 року була зареєстрована як ВПО на Харківщині, а наразі живе у Латвії. Вона вже три місяці не отримує пенсію, хоча вчасно пройшла ідентифікацію за допомоги відеозв'язку.

«Головна гаряча лінія ПФУ завжди зайнята, вдалося дозвонитися лише до Львівського відділення Пенсійного фонду – щоб з'ясувати, як таке могло статися, в чому причина. Там підтвердили, що відеоверифікацію пройдено, але чомусь скасована моя довідка ВПО на Харківщині, а без неї не можуть нарахувати пенсію. Сказали приїхати хоча б до Львова, щоб фізично підтвердити, що я жива. Але чи вирішить це проблему?» – запитує у листі до редакції пенсіонерка.

Довідка пані Тетяни дійсно призупинена, повідомили в управлінні Пенсійного фонду Харківщини. Пенсію жінці відновлять після поновлення статусу ВПО та звернення до ПФУ, а борг, що утворився, держава виплачуватиме частинами.

– Довідку ВПО жінці призупинили внаслідок обміну базами. Вона може бути скасована, а може бути призупинена. Видає такі довідки управління соціального захисту населення (УСЗН). Якщо людина пройшла ідентифікацію, а їй скасована чи призупинена довідка ВПО, необхідно звернутися до будь-якого найближчого органу УСЗН особисто. Без цього Пенсійний фонд не поновить пенсію, – розповіла перша заступниця начальника головного управління Пенсійного фонду України в Харківській області Галина Баєва.

Як роз'яснила юристка гарячої лінії ГО «ДОНБАС СОС» Богдана Гончар, довідка ВПО скасовується, якщо людина:

- ♦ подала заяву про відмову від довідки;
- ♦ повернулася до покинутого місяця постійного проживання;
- ♦ виїхала на постійне місце проживання за кордон;
- ♦ подала завідомо недостовірні відомості;
- ♦ скоїла кримінальне правопорушення: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади; посягання на територіальну цілісність і недоторканність України; терористичний акт.

Жодної з цих дій наша читачка не робила, за кордоном вона проживає тимчасово. Але тепер змушена страждати через технічну помилку у базах. Бо немає довідки ВПО – нема пенсії.

– Згідно Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» та Постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року №509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб», після скасування довідки ВПО припиняється виплата допомоги на проживання та пенсія, – зауважила Богдана Гончар.

Вона також зазначила, що Міністерство соціальної політики наразі розробляє зміни,

Фото: Ірина ГОРБАСЬОВА

ПЕНСІОНЕРИ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІ ЗА КОРДОНОМ: з якими проблемами стикаються та як їх розв'язати

які мають скасувати неактуальні норми щодо довідки ВПО як необхідної для нарахування пенсії.

– Відсутність довідки ВПО тоді не буде впливати на припинення пенсії, бо це дискримінація. Але станом на сьогодні існує необхідність поновлення довідки у разі її скасування. Поновити довідку можливо лише через фізичне звернення до УСЗН, після чого потрібно віднести оновлену довідку до Пенсійного фонду України. Тоді пенсія поновлюється, – підтвердила юристка.

І жодних гарантій, що через пів року історія не повториться.

Богдана ГОНЧАР, юристка гарячої лінії ГО «ДОНБАС СОС»:

– Кабінетом Міністрів України 27.12.2023 р. прийнято постанову «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2014 р. №637 і від 8 серпня 2023 р. №837», якою, зокрема, визначено, що починаючи з 1 січня 2024 р. виплата (продовження виплати) пенсій внутрішньо переміщеним особам, які пройшли фізичну ідентифікацію особисто у територіальних органах Пенсійного фонду України або установах акціонерного товариства «Державний ощадний банк України», або шляхом отримання документа про посвідчення факту, що фізична особа є живою, за зверненням одержувача, який тимчасово проживає за кордоном, відповідною закордонною дипломатичною установою України факту, та які проживають на територіях, де органи державної влади здійснюють свої повноваження в повному обсязі (підконтрольна Україні територія), або тимчасово проживають за межами України, крім держави-агресора (Російської Федерації) або Республіки Білорусь, здійснюється на загальних умовах, визначених постановою Кабінету Міністрів України від 26 лютого 2022 р. №162 «Про особливості виплати та доставки пенсій, грошової допомоги на період введення воєнного стану», Порядком виплати пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки в банках, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 1999 р. №1596, Порядком виплати і доставки пенсій та грошової допомоги за місцем фактичного проживання одержувачів у межах України організаціями, що здійснюють їх виплату і доставку, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. №1279 «Деякі питання організації виплати пенсій та грошової допомоги».

З індивідуальними питаннями звертайтеся за консультацією на нашу Гарячу лінію **0 800 309 110** (дзвінки безкоштовні), або напишіть нам у Viber, WhatsApp або Telegram за номером **093 500 69 18**.

Наша редакція отримала одразу два тривожні листи від пенсіонерів, які були взяті на облік як ВПО до повномасштабного вторгнення, а наразі перебувають за кордоном. Неочікуваним для них стало призупинення виплати пенсій – попри те, що вони віддалено пройшли необхідну верифікацію. Чому, як з'ясувалося, виплата пенсії залежить від наявності довідки ВПО та чому правозахисники називають це дискримінацією – розбиралася журналістка «Схід NOW».

– Можна не їхати до Харкова, а поновити довідку, наприклад, у Львові, сповістити Пенсійний фонд та знову повернутися до Республіки Латвії. Але через шість місяців доведеться повторювати процедуру, – пояснює Богдана Гончар.

Ще один варіант – звернутися до посольства України в Латвійській Республіці, радить нашій читачці юристка.

– Можливо, звернутися до посольства буде зручніше – щоб підтвердити факт того, що ви жива, з вами все гаразд. Видається підтверджуючий документ, який потрібно буде надіслати до Пенсійного фонду України разом із заявою щодо поновлення виплати пенсії.

Посольство України в Латвійській Республіці знаходиться за адресою: LV-1010, Латвія, м. Рига, бул. Калпака, 3.

Богдана Гончар наводить офіційне повідомлення щодо можливості звернення до посольства для ідентифікації – ще й з подальшою відмовою від довідки ВПО, щоб отримувати пенсію як звичайний громадянин України. Також вона запропонувала допомогу ГО «ДОНБАС СОС» щодо складання офіційного листа до Пенсійного фонду України із пропозицією перевести пенсіонерку на загальні умови і відновити виплату пенсії. **CN**

Лія РУСИК

Для тих пенсіонерів-ВПО, які ще не потурбувалися про проведення ідентифікації, нагадуємо можливі варіанти.

ЯК ПРОЙТИ ІДЕНТИФІКАЦІЮ

1. Особисто звернутися до відділення Ощадбанку або будь-якого зручного сервісного центру Пенсійного фонду України з паспортом громадянина України.
2. Через особистий кабінет на вебпорталі електронних послуг Пенсійного фонду України за допомогою віддаленого кваліфікованого електронного підпису «Дія. Підпис» («Дія ID»).
3. За допомогою відеоконференції зв'язку в територіальному органі Пенсійного фонду України – його можна замовити на вебпорталі електронних послуг Пенсійного фонду України, навіть не маючи там особистого кабінету.
4. У закордонній дипломатичній установі України отримати документ, який посвідчує, що фізична особа є живою. Видає в установленому порядку посвідчення разом із заявою про проходження ідентифікації (довільної форми) слід направити до територіального органу Пенсійного фонду України, де пенсіонер перебуває на обліку. Оригінал посвідчення разом із заявою можна направити засобами поштового зв'язку або в сканованому вигляді – через вебпортал електронних послуг Пенсійного фонду України з використанням засобів кваліфікованого електронного підпису.

ЯК ПІДГОТУВАТИСЯ ДО ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ: СПИСОК ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПИТАНЬ

1. Чи даєте ви згоду на проведення відеоідентифікації, у тому числі на відеофіксацію вашої особи та (або) екрана з вашим зображенням, а також пред'явлених вами документів?
 2. Назвіть прізвище, ім'я та по батькові.
 3. Назвіть дату народження.
 4. Назвіть місце народження.
 5. Назвіть реквізити паспортного документа (серія, номер, дата видачі, ким виданий), термін дії (за наявності), унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності).
 6. Назвіть ідентифікаційний код. Якщо він відсутній, повідомте, чи ви коли-небудь відмовлялися від коду? Якого року це було?
 7. Назвіть реквізити пенсійного посвідчення.
 8. Назвіть номер телефону, адресу електронної пошти або інший спосіб зворотного зв'язку.
 9. Назвіть зареєстроване місце проживання, фактичне місце проживання.
 10. Коли ви востаннє зверталися до органів Пенсійного фонду? З яким питанням? Назвіть місто, де розташований орган, до якого ви зверталися.
- Також робітники ПФУ можуть ставити додаткові запитання. Відеоконференція триває приблизно 20 хвилин.

ЧИТОМЕ

Як слушно доводить Андрій Любка, література сьогодні не розважає, а допомагає й рятує. Вона стає різновидом психотерапії, допомагає пережити найбільші втрати, даючи надію, що все це не марно. За словами письменника, під час війни в умовах глибокої економічної кризи наклад українських книжок зросли вдвічі, а книжковий бізнес залишився одним із небагатьох прибуткових в країні. Це парадокс, але тільки на перший погляд – у часи турбулентності й непевності людям потрібна книжка, і попит на неї зріс, бо вона про людей, про те, як зрозуміти самих себе, як прийняти долю. Цей факт підтверджує зокрема наша переможниця.

КНИЖКИ, ЩО РЯТУЮТЬ

ШУКАТИ СПОКІЙ НА СТОРІНКАХ

Переможницею розіграшу книжок від «Схід NOW», оголошеного до Дня закоханих, стала Тетяна Перфільєва із селища Сосниця на Чернігівщині.

Сільська бібліотека невелика, надходжень нових книжок небагато, тому Тетяна була дуже рада дізнатися, що саме їй досталися збірки віршів про кохання.

– Ми звісно читаємо книжки і в інтернеті, але мати паперову книгу – це геть інші враження, – каже переможниця.

Життя пані Тетяни було не легким, адже з самої юності доводилося важко працювати,

потім доглядати хворих батьків... А зараз вона докладє всіх зусиль, аби забезпечити дочку гідною освітою.

Одне з захоплень Тетяни – ліс. Щоразу, коли має можливість, вона вирушає на мотоциклі у соснові ліси подалі від людей. Це допомагає їй знайти спокій та гармонію.

– Також відволіктися від проблем та лихих думок мені допомагає читання. Останнім часом я віддаю перевагу українським авторам, бо підтримку нашої культури і мови вважаю дуже важливою, особливо зараз. Тому я дійсно рада виграти, а книги, які я отримала – справді чудові.

Донька Тетяни так само захоплюється читанням. В сільській бібліотеці вона прочита-

ла вже всі книжки, тому також зраділа можливості отримати нові збірки.

НОВИЙ РОЗІГРАШ СТАРТУЄ

А тим часом редакція «Схід NOW» підготувала новий розіграш, результати якого стануть відомі 7 квітня. Цього разу пропонуємо вам твори одного з найбільш читаних сучасних українських письменників – Василя Шкляра.

◆ «Троща» – роман про УПА, про перемогу людини над обставинами і над собою. Сам автор каже, що книга на-

писана, аби показати світові, що українці не змирилися з режимом і продовжують боротьбу, як і раніше.

◆ «Маруся» – історія важкої дівчини, яка народилася для щастя, але постала до боротьби за волю. Коли радянці почали палити села, а три її брати загинули у боях, тендітна Маруся взяла до рук зброю і стала отаманом козацького загону.

◆ «Залишенець. Чорний ворон» – історія справжніх героїв, які боролися за волю України навіть тоді, коли не залишилося жодної надії.

◆ «Характерник» – історична повість про події в Запорозькій Січі та боротьбу за козацьку честь і гідність.

◆ «Спів Божої пташки» – це перевидання раннього роману Шкляра «Ностальгія». Письменник Микола, переживаючи кризу середнього віку, за день до Чорнобильської катастрофи звільняється з роботи і стає непідлеглим митцем.

Якщо бажаєте отримати ці чудові книжки – ви вже знаєте, що робити! А якщо раптом не знаєте – все просто: треба лише підписатися на нашу фейсбук-сторінку [facebook.com/shid.now/](https://www.facebook.com/shid.now/) і слідкувати за інформацією у стрічці. Участь у розіграші можуть брати всі українці, навіть ті, хто перебуває за кордоном – ми маємо змогу надіслати книжки у будь-який куточок світу.

СМАЧНЕ

Японію не можна назвати країною, в якій багато українських біженців – тут їх усього близько 2500 осіб. Проте українців, які постраждали від війни, тут приймають гостинно й привітно. Зокрема в квітні 2024 року імміграційне агентство Японії розпочинає програму підтримки іноземних біженців з метою допомогти їм адаптуватися до життя в країні та пристосуватися до місцевих реалій. Люди матимуть право на шестимісячну або однорічну програму вивчення японської мови та вивчення законів і звичаїв Японії. Програма також передбачає фінансову допомогу.

ЯПОНСЬКИЙ ДЕСЕРТ ПУРИН

Отже, подякуємо Японії у доступний спосіб – приготуємо десерт, який має назву «Пурин». Він повністю відображає японську філософію життя – такий же мінімалістичний, простий, але естетично неперевершений.

ЩО ПОТРІБНО ДЛЯ СОУСУ:

- ◆ цукор – 6 ст. л.
- ◆ тепла вода – 3 ст. л.
- ◆ масло вершкове 73% – за смаком

Для пудингу:

- ◆ молоко 2,5% – 2 склянки

- ◆ цукор – 2/3 склянки
- ◆ ванільний екстракт – 1 ч. л.
- ◆ яйця курячі – 4 шт.

ЯК ГОТУВАТИ (ВИЙДЕ 4 ПОРЦІЇ):

1. Змащуємо маслом формочки для пудингу і готуємо соус.

2. Нагріваємо в каструлі 2 столові ложки води, додаємо 6 столових ложок цукру і варимо, поки соус не набуде бурштинового кольору. Обережно додаємо ще столову ложку теплої води, щоб розбавити соус, і розподіляємо

його по чотирьох формочках.

3. Приступаємо до виготовлення пудингу. Молоко нагріваємо у каструлі 5-7 хвилин. Розчиняємо в молоці цукор та додаємо ванільний екстракт. Через 5 хвилин знімаємо з вогню. Злегка збиваємо в мисці яйця. Поступово вливаємо тепле молоко. Перемішуємо. Пропускаємо отриману суміш через сито та вливаємо у формочки на соус.

4. Доводимо страву до готовності на пару. Ставимо форми в неглибоку пательню, в неї вливаємо 750-1000 мл гарячої води. На сильному вогні доводимо воду до закипання. Далі знижуємо вогонь до мінімуму, обгортаємо кришку пательні рушником (щоб вона щільніше прилягала) та накриваємо посудину із пудингом. Готуємо так 3-4 хвилини, потім вимикаємо вогонь та залишаємо десерт під кришкою ще 15 хвилин.

5. Даємо пудингу охолонути та прибираємо в холодильник мінімум на годину. Перегортаємо десерт на порційні тарілки і подаємо до столу.

ЯКЩО БОГ ІСНУЄ, ВІН НОСИТЬ ФОРМУ ЗСУ

ІВАН UA383052990000026005015017860
ЄДРПОУ 39696398

Отримувач: Міжнародний благодійний фонд «Повернись живим»

Призначення платежу: Благодійна пожертва військовим